

ΟΡΟΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ

ΟΜΙΛΟΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΣΑΚΕΙΩΝ-
ΤΟΣΙΤΣΕΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΟΡΟΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΗΣ Φ.Ε.

1	Ο ΑΓΩΝΑΣ ΔΙΤΤΩΝ ΛΟΓΩΝ (DEBATE)	2
1.1	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2
1.2	ΡΟΛΟΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	2
1.3	ΧΡΟΝΟΜΕΤΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ	3
1.4	ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ.....	3
1.5	ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	4
1.6	ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	8
1.7	ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ.....	9
1.8	ΕΚΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	9
1.9	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	9
1.10	Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	10
2	Ο ΑΥΘΟΡΜΗΤΟΣ ΛΟΓΟΣ.....	12
2.1	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	12
2.2	ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ	12
2.3	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	12
2.4	Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	13
3	Ο ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ.....	15
3.1	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	15
3.2	ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ	15
3.3	ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ.....	15
3.4	Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ	16
4	Η ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ.....	18
4.1	ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	18
4.2	ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	18
4.3	Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ	18

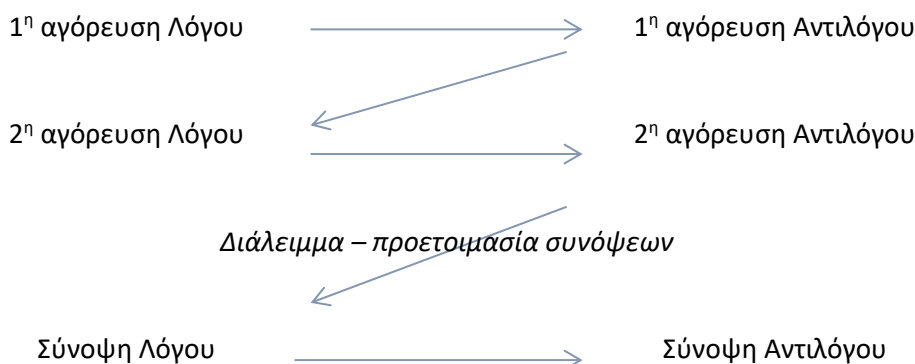
1 Ο Αγώνας Διπτών Λόγων (Debate)

1.1 Γενική περιγραφή

1. Σε έναν Αγώνα Διπτών Λόγων δύο τριμελείς ομάδες αντιπαρατίθενται επάνω σε ένα θέμα. Κατά τη διάρκεια του Αγώνα, που διεξάγεται ενώπιον των υπόλοιπων μαθητών του ομίλου, την πορεία της συζήτησης παρακολουθεί ως χρονομέτρης μαθητής¹ που σημειώνει και καταγράφει τη διάρκεια των ομιλιών και τις ερωτήσεις που ανταλλάσσουν οι δύο ομάδες, και ο υπεύθυνος καθηγητής (ή κριτική επιτροπή από επιλεγμένους μαθητές του ομίλου) που αναδεικνύει τη νικήτρια ομάδα και σχολιάζει τις επιδόσεις των ομιλητών.

1.2 Ρόλοι των ομάδων

- 1.2.1 Η ομάδα που λαμβάνει πρώτη τον λόγο και υποστηρίζει τη θετική τοποθέτηση απέναντι στο θέμα της συζήτησης, καλείται Λόγος, και κάθεται απέναντι και αριστερά των ακροατών/μαθητών. Η ομάδα που λαμβάνει δεύτερη τον λόγο και αμφισβητεί την τοποθέτηση της πρώτης ομάδας επί του θέματος της συζήτησης, καλείται Αντίλογος, και κάθεται απέναντι και δεξιά των ακροατών/μαθητών.
- 1.2.2 Κατά τη διάρκεια του Αγώνα τα μέλη των ομάδων προσφωνούνται όχι με τα ονόματά τους, αλλά με βάση τη σειρά που ανεβαίνουν στο βήμα, ως εξής:
 - πρώτος ομιλητής του Λόγου·
 - πρώτος ομιλητής του Αντιλόγου·
 - δεύτερος ομιλητής του Λόγου·
 - δεύτερος ομιλητής του Αντιλόγου·
 - τρίτος ομιλητής του Λόγου·
 - τρίτος ομιλητής του Αντιλόγου.

¹ Για πρακτικούς και μόνο λόγους χρησιμοποιείται το αρσενικό γένος ως γενικευτικό.

1.2.3 Οι ομιλητές εκφωνούν ομιλίες μέγιστης διάρκειας 6' (έξι λεπτών) στους Αγώνες των λυκείων ή 5' (πέντε λεπτών) στους Αγώνες των γυμνασίων. Όλοι οι ομιλητές μπορούν να παρέμβουν με σύντομες ερωτήσεις κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ομιλιών/αγορεύσεων τής αντίπαλης ομάδας. Με το πέρας των αγορεύσεων δίνεται χρόνος 3' (τριών λεπτών) για την προετοιμασία των τελικών συνόψεων. Τις ομιλίες/συνόψεις αναλαμβάνουν τα τρίτα μέλη των ομάδων, διαρκούν 4' (τέσσερα λεπτά) και κατά τη διάρκειά τους δεν επιτρέπεται η υποβολή ερωτήσεων. Στις συνόψεις οι ομιλητές ανακεφαλαιώνουν τα βασικά επιχειρήματα τής ομάδας τους, καθώς και τα αντεπιχειρήματά που η ομάδα τους προβάλλει απέναντι στα επιχειρήματα τής αντίπαλης ομάδας.

1.3 Χρονομέτρηση των ομιλιών

1.3.1 Υπεύθυνος για τη χρονομέτρηση ορίζεται από τον υπεύθυνο καθηγητή ένας μαθητής (χρονομέτρης).

Ο χρονομέτρης:

- σημαίνει με προαποφασισμένο τρόπο το πέρασμα τού χρόνου·
- καταγράφει τον χρόνο κάθε ομιλίας και τότε ο κάθε ομιλητής δέχτηκε ερωτήσεις·
- σημειώνει ποια αιτήματα ερώτησης έγιναν αποδεκτά και ποια όχι.

1.3.2 Οι αγορεύσεις πρέπει να έχουν μέγιστη συνολική διάρκεια 6' (οπότε και ο χρονομέτρης σημαίνει δύο φορές με χτύπημα στο θρανίο). Ομιλίες που υπερβαίνουν τα 6'15'' ή διαρκούν λιγότερο από 5'30'' βαθμολογούνται αρνητικά.

1.3.3 Η προετοιμασία των περιλήψεων διαρκεί 5', ενώ η εκφώνηση κάθε περίληψης διαρκεί 4'. Ο χρονομέτρης σημαίνει μία φορά ένα λεπτό πριν από το τέλος του χρόνου και δύο φορές στο τέλος του χρόνου. Ο υπεύθυνος καθηγητής μπορεί να επιτρέψει μικρότερο χρόνο προετοιμασίας για τις περιλήψεις.

1.3.4 Αίτημα για διατύπωση ερώτησης μπορεί να υποβάλλεται προς στα πρώτα δύο μέλη των ομάδων κατά τη διάρκεια των αγορεύσεών τους, εξαιρουμένου του πρώτου και του τελευταίου λεπτού τής τυπικής διάρκειας. Δηλαδή, στους Αγώνες των λυκείων επιτρέπεται η διατύπωση ερωτήσεων στο χρονικό διάστημα μετά από το 1ο και έως το 5ο λεπτό μιας αγόρευσης, ενώ στους Αγώνες των γυμνασίων μετά από το 1ο και έως το 4ο λεπτό. Το σχετικό διάστημα σημαίνει ο χρονομέτρης.

1.4 Το θέμα του Αγώνα

1.4.1 Το θέμα πρέπει είναι σαφώς και δίκαια διατυπωμένο, ώστε να υπηρετεί το πνεύμα τού αθλήματος, δηλαδή να αφήνει δυνατότητα ανάπτυξης ουσιαστικού και όχι προσχηματικού αντιλόγου. Το θέμα

μπορεί να έχει θετική διατύπωση (π.χ. «Πρέπει να...») ή αρνητική διατύπωση («Δεν πρέπει να...»). Ως θετική τοποθέτηση την οποία καλείται να υποστηρίξει η ομάδα του Λόγου και να αμφισβητήσει η ομάδα του Αντιλόγου νοείται σε κάθε περίπτωση αυτή που συμφωνεί με το θέμα.

1.4.2 Η διατύπωση τού θέματος μπορεί να είναι:

- περιγραφική («Στόχος τού σχολείου είναι η ηθική αγωγή των νέων»)
- αξιολογική («Είναι πολύ θετικό οι νέοι να υποβάλλονται σε δοκιμασίες»)
- δεοντική («Δεν πρέπει να λέμε πάντα την αλήθεια στα παιδιά»).

1.4.3 Το θέμα μπορεί να αφορά:

- στο χαρακτηριστικό που αποδίδεται σε μια έννοια («Η επιτυχία θέλει πάντα θυσίες»)
- στην αιτία που προκαλεί ένα αποτέλεσμα («Η αδιαφορία των απλών πολιτών οδηγεί στην καταστροφή του πλανήτη»)
- στη σύγκριση μεταξύ δύο εννοιών («Οι σημερινοί νέοι μιλούν καλύτερα ελληνικά από τη γενιά των γονιών τους»).

1.4.4 Τα θέματα επιλέγονται από τον υπεύθυνο καθηγητή και αντλούνται από την επικαιρότητα ή και από την ύλη των σχολικών βιβλίων (π.χ. από τα θέματα που συζητούνται κατά τη διδασκαλία τού μαθήματος τής Νεοελληνικής Γλώσσας).

1.5 Ορισμός τού θέματος

1.5.1 Στην πρώτη αγόρευση της ομάδας τού Λόγου πρέπει να γίνεται ένας ορισμός τού θέματος. Ο ορισμός πρέπει να επιτυγχάνει τον σαφή και ακριβή προσδιορισμό τού θέματος, δηλαδή τού ζητήματος επί τού οποίου διεξάγεται η συζήτηση. Δηλαδή, στην αρχή τού Αγώνα και στην αρχή τής πρώτης ομιλίας πρέπει να διευκρινιστούν οι λέξεις/έννοιες τού θέματος που η ομάδα τού Λόγου θεωρεί ότι χρήζουν διευκρίνισης. Με τον τρόπο αυτό πρακτικά τίθενται εύλογοι περιορισμοί στο θεματικό εύρος τής συζήτησης, ώστε αφενός να καθίσταται εφικτή η πραγμάτευση τού θέματος (εντός των χρονικών ορίων της συζήτησης), αφετέρου να δίνονται δίκαια περιθώρια αντιλόγου στην άλλη ομάδα. Επίσης, η ομάδα τού Λόγου οφείλει να δηλώσει ρητώς στην πρώτη ομιλία της την τοποθέτησή της επί τού θέματος.

1.5.2 Σε θεωρητικό επίπεδο με τον ορισμό:

- η ομάδα τού Λόγου επωμίζεται αποκλειστικά το βάρος τής απόδειξης, ενώ η ομάδα τού Αντιλόγου δεν αναλαμβάνει το βάρος της απόδειξης τής αντίθετης τοποθέτησης. (Η κύρια διαφωνία, επί της οποίας διεξάγεται η συζήτηση, νοείται ως απλή και όχι μικτή.)
- η ομάδα τού Λόγου διαμορφώνει το κοινό έδαφος επί τού οποίου θα διεξαχθεί η συζήτηση. Υπό αυτή την έννοια ο ορισμός συνιστά ένα πλαίσιο που εφόσον γίνει αποδεκτό και από την ομάδα τού Αντιλόγου λειτουργεί δεσμευτικά και για τις δύο ομάδες. Οποιαδήποτε επιχειρηματολογία εκτός

ορισμού θεωρείται άστοχη. Για να αξιολογηθεί, όμως, από την κριτική επιτροπή ως άστοχη πρέπει να γίνει η σχετική επισήμανση από την ομάδα του Λόγου (να δηλωθεί δηλαδή ότι η επιχειρηματολογία της ομάδας του Αντιλόγου κινείται εκτός του πλαισίου του συμφωνηθέντος ορισμού).

1.5.3 Στην πρώτη αγόρευση τής ομάδας του Αντιλόγου πρέπει να δηλωθεί ρητώς αν η ομάδα αποδέχεται ή όχι τον ορισμό που έδωσε η ομάδα του Λόγου. Σε περίπτωση που η ομάδα του Αντιλόγου κρίνει τον προταθέντα ορισμό ακατάλληλο, (π.χ. επειδή είναι πολύ περιοριστικός, ασαφής, ελλιπής) σε βαθμό που δεν μπορεί να θεραπευθεί με μια επεξήγηση ή συμπλήρωση, αλλά εμποδίζει τη διεξαγωγή μιας καλόπιστης συζήτησης, οφείλει να δηλώσει ότι δεν αποδέχεται τον ορισμό και να ζητήσει από την κριτική επιτροπή τη διεξαγωγή ενός Αγώνα επί του Ορισμού. Κάθε αίτημα επεξήγησης ή συμπλήρωσης του ορισμού, πρέπει να ικανοποιηθεί στη συνέχεια τής συζήτησης (από το δεύτερο μέλος τής ομάδας του Λόγου) και εφόσον κριθεί εύλογο και βοηθητικό για τη διεξαγωγή τής συζήτησης, αξιολογείται υπέρ τής ομάδας του Αντιλόγου.

1.5.4 Εφόσον διατυπωθεί από την ομάδα του Αντιλόγου αίτημα για διεξαγωγή Αγώνα επί του Ορισμού, η διαδικασία που προβλέπεται είναι η εξής:

1^ο Διακόπτεται από τον Κριτή (υπεύθυνο καθηγητή) αμέσως η εξέλιξη τού Αγώνα.

2^ο Ζητείται από τον χρονομέτρη να καταγράψει τον τερματισμό τού συζήτησης και την έναρξη νέου Αγώνα.

3^ο Ανακοινώνεται από τον Κριτή (υπεύθυνο καθηγητή) ως θέμα τού νέου Αγώνα η καταλληλότητα τού ορισμού που έδωσε η ομάδα του Λόγου. Το θέμα τού νέου Αγώνα γράφεται στον πίνακα κάτω από το αρχικό θέμα και διατυπώνεται ως εξής: «Ο ορισμός που έδωσε η ομάδα του Λόγου είναι κατάλληλος για τη διεξαγωγή τής συζήτησης».

Κατόπιν τούτου οι ομάδες αποκτούν τους εξής ρόλους: η ομάδα του Λόγου υποστηρίζει τη θετική τοποθέτηση (ότι ο αρχικός ορισμός ήταν κατάλληλος) και η ομάδα του Αντιλόγου υποστηρίζει την αρνητική τοποθέτηση επί τού θέματος (ότι, δηλαδή, ο αρχικός ορισμός δεν ήταν κατάλληλος). Η ομάδα του Αντιλόγου οφείλει στον Αγώνα επί τού Ορισμού αφενός να υποστηρίξει την τοποθέτησή της με το επιχειρήμα ότι υπάρχει πιο κατάλληλος ορισμός, αφετέρου να διατυπώσει τον ορισμό που προτείνει αυτή. Η ομάδα του Λόγου οφείλει, αντιστοίχως, να δείξει με την επιχειρηματολογία της ότι ο ορισμός που αντιπρότεινε η ομάδα του Αντιλόγου δεν είναι πιο κατάλληλος από τον αρχικό, δικό της ορισμό.

4^ο Ο Κριτής (υπεύθυνος καθηγητής) ζητά:

- από τον ομιλητή τής ομάδας του Λόγου να επαναλάβει κατά λέξη τον ορισμό που έδωσε,
- από όλα τα μέλη των ομάδων να τον καταγράψουν και
- από την ομάδα του Αντιλόγου να επιβεβαιώσει ότι αυτός ήταν ο ορισμός που δόθηκε.

Σε περίπτωση νέας διαφωνίας των δύο ομάδων καταγράφεται ως συζητούμενος ορισμός αυτός που κατέγραψε ο υπεύθυνος καθηγητής.

- από τον χρονομέτρη να ξεκινήσει εκ νέου τη μέτρηση τής χρονικής διάρκειας των ομιλιών.

5^{ον} Ο Κριτής (υπεύθυνος καθηγητής) δίνει αμέσως τον λόγο στην ομάδα τού Λόγου για να επιχειρηματολογήσει υπέρ τής καταλληλότητας τού προταθέντος ορισμού.

Τα χρονικά όρια των ομιλιών (αγορεύσεων και συνόψεων) παραμένουν ίδια. Ο Αγώνας εξελίσσεται κανονικά βάσει των νέων ρόλων, μόνο που αυτή τη φορά και οι δύο ομάδες έχουν το βάρος τής απόδειξης τής τοποθέτησής τους. (Σε θεωρητικό επίπεδο ο Αγώνας διεξάγεται πλέον επί μικτής διαφωνίας).

1.5.6 Αν ένας ομιλητής –χωρίς να θέσει αίτημα για διεξαγωγή Αγώνα επί τού Ορισμού– ζητήσει διευκρίνιση ή προτείνει μια συμπλήρωση τού ορισμού κατά τη διάρκεια τού Αγώνα –και όχι εξ αρχής, δηλαδή κατά τη διάρκεια τής ομιλίας τού πρώτου μέλους τού Αντιλόγου, όπως είναι το τυπικά ορθό– η αντίπαλη ομάδα πρέπει να δώσει την απαιτούμενη διευκρίνιση (αν είναι η ομάδα τού Λόγου) ή να δηλώσει κατά πόσο συμφωνεί με την προτεινόμενη συμπλήρωση. Εφόσον υπάρξει συμφωνία, ισχύει ο τροποποιημένος ορισμός που αποδέχτηκαν οι δύο ομάδες μετά από την επεξήγηση/συμπλήρωση. Η τροποποίηση (επεξήγηση/συμπλήρωση) τού ορισμού αξιολογείται αρνητικά για την ομάδα τού Λόγου.

1.5.7 Αν ένας ομιλητής θέσει ζήτημα καταλληλότητας τού ορισμού χωρίς να στηρίξει επαρκώς το αίτημά του, τότε αξιολογείται αρνητικά.

1.5.8 Αν ένας ομιλητής ζητήσει εξήγηση για κάποιον όρο τού ορισμού, η οποία δεν κρίνεται ως ιδιαίτερα σοβαρή, τότε αξιολογείται αρνητικά. Γενικώς πρέπει να αποθαρρύνεται η μετατόπιση τής συζήτησης σε τεχνικά ζητήματα, όπως και η λεπτολογία επί τεχνικών ζητημάτων που στερούνται ουσίας.

1.5.9 Ένας ορισμός κρίνεται ακατάλληλος στις εξής περιπτώσεις:

1^{ον} Περιορίζει το θέμα, ώστε πρακτικά να αποκλείει τον αντίλογο. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «η δωρεά οργάνων πρέπει να είναι υποχρεωτική». Ο ορισμός δεν μπορεί να περιορίζει την ισχύ τής πρότασης μόνο για τους εθελοντές δωρητές οργάνων που, όσο ήταν εν ζωή, είχαν εκφράσει οικειοθελώς και εγγράφως τη συγκατάθεσή τους. (Στην περίπτωση αυτή η ομάδα τού Λόγου εισηγείται το να είναι υποχρεωτική για όσους το θέλουν και συμφωνούν!) Ένας τέτοιος περιορισμός τού θέματος δεν αφήνει ουσιαστικά περιθώρια ούτε αντεπιχειρηματολογίας, αλλά ούτε και επιχειρηματολογίας.

2^{ον} Καθίσταται ταυτολογικός, δηλαδή οδηγεί στην ταύτιση δύο εννοιών τού θέματος. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «οι πρωταθλητές πληρώνονται όσο τους αξίζει». Προσδιορίζοντας την έννοια «όσο τους αξίζει» ως «όσο τα ποσά που εξασφαλίζουν τα συμβόλαια που κλείνουν στην αγορά» η ομάδα τού Λόγου καταλήγει να υποστηρίζει την τοποθέτηση ότι «οι πρωταθλητές πληρώνονται όσο τους πληρώνουν». Ένας τέτοιος περιορισμός δεν αφήνει περιθώρια αντιλόγου.

3^{ον} Είναι αυθαίρετος. Αυτό μπορεί να συμβεί κυρίως όταν ο ορισμός στηρίζεται σε μια μεταφορά ή αναλογία, που δεν στηρίζεται σε ουσιαστικές ή αναμενόμενες (για έναν κοινό νο) ομοιότητες μεταξύ τής οριζόμενης έννοιας και τού ορισμού που της δίνεται. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «η

Ελλάδα ανήκει στη Δύση». Στον ορισμό δεν μπορεί να προσδιοριστεί η «Δύση» ως «ηλιοβασίλεμα», με το σκεπτικό ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Δύση/ηλιοβασίλεμα, προκαλούν συνειρμικά σε κάποιους μελαγχολία! Θα μπορούσε ίσως, να γίνει δεκτός ένας ορισμός που θα προσδιόριζε την Ελλάδα ως Δύση/ηλιοβασίλεμα, με το σκεπτικό ότι τα ηλιοβασιλέματα των καλοκαιρινών διακοπών είναι από τις πιο αντιπροσωπευτικές εικόνες τής χώρας μας. Και σε αυτή, τη δεύτερη περίπτωση, ο πρώτος ομιλητής τού Λόγου θα πρέπει να παρουσιάσει επαρκή στοιχεία, που θα πείσουν τους κριτές ότι η σύνδεση Δύσης/ηλιοβασιλέματος και Ελλάδας δεν είναι αυθαίρετη, αλλά επιτρεπτή.

Αν, αντιθέτως, η «Δύση» οριστεί διαφορετικά (π.χ. ως «δυτικός πολιτισμός»), βάσει αναμενόμενων και γνωστών συσχετίσεων, τότε ο ορισμός μπορεί να γίνει αποδεκτός. Το σημαντικό είναι να μη φανεί ότι η ομάδα τού Λόγου προσπαθεί να «ξεφύγει» από το θέμα ή, χειρότερα, να αιφνιδιάσει την ομάδα τού Αντιλόγου.

4^ο Προϋποθέτει ειδικές γνώσεις. Αν ο έλεγχος τού ορισμού προϋποθέτει γνώσεις που υπερβαίνουν τις δυνατότητες και τις γνώσεις τού μέσου διαγωνιζόμενου, τότε ο ορισμός είναι άδικος. Σε γενικές γραμμές στους σχολικούς Αγώνες το γνωστικό επίπεδο των Αγώνων προσδιορίζεται βάσει των γνώσεων που αναμένεται να έχει ένας καλός μαθητής Γυμνασίου ή Λυκείου. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «Πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα πράγματα με ανεκτικότητα». Στον ορισμό δεν μπορεί να προσδιοριστεί η «ανεκτικότητα» ως «αναγνώριση του ότι πως τα πάντα στο σύμπαν συμπεριφέρονται ταυτόχρονα ως κύματα και ως σωματίδια», βάσει των γνώσεων ενός μαθητή στη κβαντομηχανική. Ένας τέτοιος περιορισμός δεν θα άφηνε περιθώρια αντιλόγου π.χ. σε μαθητές θεωρητικής κατεύθυνσης.

5^ο Είναι πολύ περιοριστικός. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «Για την κλιματική αλλαγή ευθύνεται ο άνθρωπος». Στον ορισμό δεν μπορεί να προσδιοριστεί ως «ευθύνη τού ανθρώπου» μόνο «η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που βασίζονται στην καύση ορυκτών καυσίμων». Ένας τέτοιος ορισμός θα περιόριζε το θέμα τής συζήτησης και τα περιθώρια διεξαγωγής μιας ενδιαφέρουσας συζήτησης.

6^ο Είναι πολύ ευρύς. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν να ζουν με άγχος». Στον ορισμό δεν μπορεί το «άγχος» να προσδιοριστεί ως «φυσιολογική σωματική και ψυχική αντίδραση σε κάθε απαίτηση». Ένας τέτοιος ορισμός θα «άνοιγε» το θέμα περιγράφοντας ως «ζωή με άγχος» περίπου κάθε φυσική συνθήκη συνύπαρξης και ένταξης στην κοινωνική ζωή.

7^ο Είναι ασαφής/κακοδιατυπωμένος. Ένας ορισμός πρέπει να είναι κατανοητός χωρίς να γεννά αμφιβολίες ή απορίες. Ασυνταξίες και ακυρολεξίες στον ορισμό, εφόσον εμποδίζουν την κατανόηση τού περιορισμού που θέτει η ομάδα τού Λόγου στη συζήτηση τού θέματος, εμποδίζουν τη διεξαγωγή μιας σοβαρής συζήτησης. Στις περιπτώσεις αυτές καλό είναι το ζήτημα τού προβληματικού ορισμού να διευθετείται με μια επεξήγηση που θα ζητηθεί από την ομάδα τού Αντιλόγου. Ο ασαφής ορισμός αξιολογείται αρνητικά για την ομάδα τού Λόγου, αλλά καλό είναι να μην επιφέρει αίτημα για Αγώνα επί τού Ορισμού.

8^{ον} Είναι ελλιπής. Ο ορισμός πρέπει να καλύπτει όλες τις κομβικές έννοιες. Έστω για παράδειγμα ότι το θέμα είναι «Τα σχολικά βιβλία πρέπει να καταργηθούν». Δεν μπορεί να οριστεί μόνο η έννοια «σχολικά βιβλία» χωρίς να διευκρινιστεί με ποιον τρόπο η ομάδα του Λόγου εισηγείται την «κατάργηση» των σχολικών βιβλίων. Στις περιπτώσεις αυτές καλό είναι το ζήτημα του προβληματικού ορισμού να διευθετείται με μια συμπλήρωση που θα ζητηθεί από την ομάδα του Αντιλόγου. Ο ελλιπής ορισμός αξιολογείται αρνητικά για την ομάδα του Λόγου, αλλά καλό είναι να μην επιφέρει αίτημα για Αγώνα επί του Ορισμού.

1.6 Περιεχόμενο τής ομιλίας

- 1.6.1 Το περιεχόμενο τής ομιλίας πρέπει να είναι σχετικό με το θέμα, λογικό και να χαρακτηρίζεται από συνέπεια. Συγκροτείται από τα επιχειρήματα, τα παραδείγματα και οποιοδήποτε άλλο υλικό τεκμηρίωσης αξιοποιεί ο ομιλητής για να υποστηρίξει τη θέση του προσπαθώντας να πείσει την Κριτική Επιτροπή και το κοινό. Επίσης, είναι σημαντικό οι ομιλητές να δείχνουν ότι λαμβάνουν υπόψη τους τις θέσεις τής αντίπαλης ομάδας και να τις αντικρούουν.
- 1.6.2 Το περιεχόμενο τής ομιλίας πρέπει να είναι σχετικό με το θέμα. Πρέπει να αναφέρεται στο ζήτημα του Αγώνα, όταν υποστηρίζει τη θέση τής ομάδας ή ανασκευάζει την αντίπαλη θέση. Ο ομιλητής πρέπει να ιεραρχεί κατάλληλα το υλικό του και να το αναπτύσσει δίνοντας προτεραιότητα στις σημαντικότερες πλευρές τού ζητήματος.
- 1.6.3 Το περιεχόμενο τής ομιλίας πρέπει να είναι λογικό, δηλαδή να περιέχει επιχειρήματα. Τα επιχειρήματα αποτελούνται από ισχυρισμούς και προκείμενες, οι οποίες παρέχουν στήριξη στους ισχυρισμούς. Ένα καλό επιχείρημα περιέχει εύλογες ή αληθείς προκείμενες, οι οποίες οδηγούν αβίαστα σε ορθά και εύληπτα συμπεράσματα.
- 1.6.4 Το περιεχόμενο πρέπει να είναι συνεπές, δηλαδή να βρίσκεται σε συμφωνία με τη θέση τής ομάδας και τις ομιλίες όλων των μελών της. Τα συμπεράσματα όλων των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούνται πρέπει να ενισχύουν τη θέση τής ομάδας.
- 1.6.5 Οι τέσσερις πρώτες ομιλίες πρέπει να εισφέρουν στη συζήτηση νέο περιεχόμενο που να υποστηρίζει την τοποθέτηση τής κάθε ομάδας. Από την άλλη, στις περιλήψεις δεν επιτρέπεται να παρουσιάζονται επιχειρήματα που δίνουν νέες διαστάσεις στα ζητήματα που έχουν συζητηθεί. Επιτρέπεται να εισαχθεί νέο υλικό, εφόσον με αυτό διευκρινίζονται θέσεις οι οποίες έχουν ήδη συζητηθεί ή ανασκευάζονται αντίπαλα επιχειρήματα.

1.7 Δομή τής ομιλίας

- 1.7.1 Η δομή αξιολογείται τόσο όσον αφορά στις αγορεύσεις και τις συνόψεις, αλλά και τη συνολική δομή τής επιχειρηματολογίας των ομάδων.
- 1.7.2 Το υλικό που αποτελεί το περιεχόμενο των ομιλιών πρέπει να είναι δομημένο με τρόπο, ώστε:
- α) η ομιλία να έχει εισαγωγή, ανάπτυξη επιχειρημάτων και συμπέρασμα και
 - β) να γίνεται καλή χρήση του χρόνου, ώστε ο ομιλητής να κινείται μέσα στο χρονικό περιθώριο και να κατανέμει τον χρόνο ανάλογα με τη σημασία τού περιεχομένου.
- 1.7.3 Η επιχειρηματολογία τής ομάδας πρέπει να είναι δομημένη και ιεραρχημένη. Η ομάδα πρέπει να κατανείμει το υλικό της με τέτοιο τρόπο, ώστε να ενισχύεται η αποτελεσματικότητα τής υποστήριξης τής τοποθέτησής της.

1.8 Εκφορά τής ομιλίας

- 1.8.1 Η εκφορά τής ομιλίας αξιολογείται βάσει όλων εκείνων των στοιχείων που επηρεάζουν το κοινό, ώστε να είναι περισσότερο δεκτικό προς την επιχειρηματολογία τού ομιλητή. Μια επιτυχημένη εκφορά τής ομιλίας χρησιμοποιεί κατάλληλα το ύφος τού λόγου, τη διακύμανση τής φωνής, τις κινήσεις τού σώματος, την οπτική επαφή με το ακροατήριο και χαρακτηρίζεται από ευφράδεια και άνεση στον χειρισμό των ερωτήσεων.

1.9 Ερωτήσεις

- 1.9.1 Οι ερωτήσεις υποβάλλονται απευθείας στον ομιλητή από τα μέλη τής αντίπαλης ομάδας, εφόσον εκείνος το επιτρέψει. Μπορούν να υποβληθούν μόνο ανάμεσα στο 1^ο και στο 5^ο λεπτό τής ομιλίας στους Αγώνες των λυκείων και μεταξύ τού 1^{ου} και τού 4^{ου} λεπτού στους Αγώνες των γυμνασίων.
- 1.9.2 Για να υποβάλει μία ερώτηση ο ομιλητής, οφείλει να σηκώσει το χέρι του και να δηλώσει ότι επιθυμεί να υποβάλει μια ερώτηση ή να ζητήσει μια διευκρίνιση. Συνιστάται σε αυτές τις περιπτώσεις να γνωστοποιεί την πρόθεσή του λέγοντας τη φράση «Αίτημα ερώτησης».
- 1.9.3 Ο ομιλητής που έχει τον λόγο αποφασίζει τότε εάν θα επιτρέψει την υποβολή ερώτησης ή όχι. Έχει επίσης το δικαίωμα να διακόψει τον αντίπαλο ο οποίος κάνει κατάχρηση τού επιτρεπόμενου χρόνου τής ερώτησης.

- 1.9.4 Η ερώτηση πρέπει να είναι διατυπωμένη με σαφήνεια, να μη διαρκεί πάνω από 15'' και να είναι σχετική με τα όσα λέγονται τη στιγμή που διατυπώνεται. Αναδρομικές ερωτήσεις για κάτι που είπε ο ομιλητής στην αρχή τής αγόρευσής του η (ακόμα χειρότερα) για κάτι που είπε ο προηγούμενος ομιλητής τής αντίπαλης ομάδας αξιολογούνται αρνητικά. Φυσικά επιτρέπεται ερώτηση που αφορά σε προηγούμενη θέση τής αντίπαλης ομάδας όταν αυτή επισημαίνει αντιφάσεις στην επιχειρηματολογία της.
- 1.9.5 Κάθε ομιλητής πρέπει να αποδεχτεί δύο ερωτήσεις (έως 3 το ανώτατο) κατά τη διάρκεια τής αγόρευσής του και να επιχειρήσει και ο ίδιος να απευθύνει ερωτήσεις στους αντιπάλους.

1.10 Η αξιολόγηση τής ομιλίας

- 10.1 Μετά το τέλος τού Αγώνα ο Κριτής (υπεύθυνος καθηγητής) ή οι Κριτές (εφόσον έχει οριστεί ομάδα μαθητών να λειτουργήσει ως κριτική επιτροπή) πρέπει να αξιολογήσουν τις ομάδες και τους ομιλητές και να αναδείξουν την πιο ικανή ομάδα.
- 10.2 Η αξιολόγηση πρέπει να αναφερθεί στα στοιχεία τής ομιλίας, δηλαδή στον ορισμό, στο περιεχόμενο, στη δομή, την εκφορά και στις ερωτήσεις, με βασικό κριτήριο κατά πόσο τα στοιχεία αυτά ενίσχυσαν ή μείωσαν την πειστικότητα τής τοποθέτησης τής ομάδας. Αγενής συμπεριφορά και μη τήρηση τού χρονικού πλαισίου αξιολογείται αυστηρά.
- 10.3 Το περιεχόμενο πρέπει να κρίνεται από την οπτική γωνία ενός μέσου ατόμου, δηλαδή οι κριτές πρέπει να αναλύουν και να αξιολογούν τα επιχειρήματα, τα παραδείγματα κ.ά. ως προς τη γενικότερη πειστικότητά τους, χωρίς να απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Κριτική που επισημαίνει στους ομιλητές στοιχεία που θα μπορούσαν να πουν συμπληρωματικά στις ομιλίες τους νοείται ως μέρος τής διδασκαλίας όχι τής αξιολόγησης τού Αγώνα. Στο πλαίσιο τής ανατροφοδότησης των μαθητών είναι καλό να επισημαίνονται σοβαρές ελλείψεις στο περιεχόμενο των ομιλιών.
- 10.4 Η δομή πρέπει να κρίνεται σε σχέση με την ικανότητα των ομιλητών να ομαδοποιούν και να κατανέμουν το περιεχόμενο τής ομιλίας τους με σαφή τρόπο και σωστή ιεράρχηση. Επίσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατανομή τού περιεχομένου μεταξύ των τριών ομιλητών. Δεν είναι θετικό το βάρος τής επιχειρηματολογίας να το επωμίζεται ένας ομιλητής.
- 10.5 Η εκφορά πρέπει να κρίνεται ως προς το αν συνέβαλε στην πειστικότητα τού λόγου ή αν ζημίωσε την ισχύ του. Για παράδειγμα κρίνονται αρνητικά οι υπερβολικές δραματικές εκφράσεις, ο «θεατρικός» χρωματισμός τής φωνής, οι νευρικές μηχανικές κινήσεις, η άστοχη ή υπερβολική χρήση σκώμματος.

- 10.6 Οι ερωτήσεις συνυπολογίζονται στο περιεχόμενο των ομιλιών αυτού που τις έθεσε και αξιολογούνται ως προς τον αντίκτυπο που είχαν στην εξέλιξη τού Αγώνα. Αποτελεί θετικό στοιχείο για κάθε ομιλητή να απαντήσει σε δύο ερωτήσεις κατά τη διάρκεια τής αγόρευσής του, καθώς και να επιχειρήσει να κάνει τουλάχιστον μία ερώτηση σε κάθε αγόρευση τής αντίπαλης ομάδας.
- 10.7 Οι ομιλίες βαθμολογούνται σε κλίμακα 100 βαθμών. Καλό είναι να αποφεύγονται οι ακραίες βαθμολογήσεις κάτω τού 55 και άνω τού 85. Είναι θετικό, ακόμα, να γίνεται συζήτηση με τους υπόλοιπους μαθητές για την επίδοση των ομάδων, με προτάσεις βελτίωσης τού περιεχομένου τής δομής ή τής εκφοράς των ομιλητών.
- 10.8 Για τις ανάγκες των προπονήσεων στα στοιχεία τής ομιλίας, είναι βοηθητικό να γίνεται μια πρόχειρη αξιολόγηση των μαθητών σε μια κλίμακα από το 1 έως το 10.
Για την προετοιμασία των μαθητών για τους Α.Ρ.Α. (Αρσάκειους Ρητορικούς Αγώνες) συνιστάται να αξιοποιούνται κατά την αξιολόγηση των ομιλιών τα κριτήρια των Αγώνων (Ε.Π.Τ.Α.Δ.Α.Κ.Ρ.Υ.Σ.).

Σημείωση:

Οι Κανόνες Διπτών Λόγων αποτελούν προσαρμογή των Κανόνων τού Παγκόσμιου Πανεπιστημιακού Πρωταθλήματος Αντιλογίας (Debate). Η αρχική δημιουργία τους προέκυψε από συνεργασία τής Φ.Ε. με μέλη τού Ρητορικού Ομίλου Πανεπιστημίων Αθηνών.

2 Ο Αυθόρμητος Λόγος

2.1 Γενική περιγραφή

2.1.1 Πρόκειται για έναν σύντομο αυτοσχέδιο λόγο, στηριζόμενο κυρίως στη συνειρμική έκφραση. Οι διαγωνιζόμενοι καλούνται να επιλέξουν και να προετοιμάσουν ένα από τρία θέματα που δίνονται, εντός 1,5 λεπτού, πριν εκφωνήσουν τον λόγο, ο οποίος έχει για τα Γυμνάσια ελάχιστη διάρκεια 2 λεπτά και μέγιστη 3 λεπτά, για τα Λύκεια ελάχιστη 3 λεπτά και μέγιστη 4 λεπτά.

2.2 Τα θέματα

2.2.1 Τα θέματα διατυπώνονται με διαφορετικούς τρόπους. Ως θέμα αυθόρμητου λόγου μπορεί να δοθεί:

Για το Γυμνάσιο:

- μια λέξη· συνήθως μια λέξη που δηλώνει ένα συναίσθημα ή μια οικεία έννοια (π.χ. «αστέρια», «φιλία», «χαρά»)
- μια πλήρης φράση ή μια σειρά τυχαίων λέξεων ή μια μισοτελειωμένη φράση (π.χ. «Μείνε ακίνητος», «Χθες – σήμερα – αύριο», «Όταν κοίταξε γύρω...»)
- μια παροιμία ή ένα απόφθεγμα ή ένα γνωμικό ή ένας ιδιωτισμός της ελληνικής (π.χ. «Άνθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο», «Πόλεμος πατήρ πάντων (Ηρόδοτος)», «Η σιωπή είναι χρυσός», «Στο κάτω κάτω της γραφής...»).

Για το Λύκειο:

- μια αφηρημένη ή φιλοσοφική και θεωρητική έννοια (π.χ. «αποξένωση», «εντελέχεια», «σκοτεινή ύλη»)
- μια λέξη ή φράση που μπορεί να εκφράζει μια αυθόρμητη αντίδραση ή που αποδίδει μια απροσδόκητη ή άβολη κατάσταση (π.χ. «Τι ατυχία!», «Καταιγίδα», «Πέρασες!», «Απροειδοποίητο τεστ»)
- τοποθετήσεις, γνωμικά ή αποφθέγματα (π.χ. «Ο πρωταθλητισμός δεν είναι αθλητισμός», «Να ανεβαίνεις στην κορυφή για να δεις τον κόσμο κι όχι για να σε δει ο κόσμος», «Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός»).

Μπορεί ακόμα και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο να δοθεί ως θέμα μια εικόνα (φωτογραφία ή σκίτσο).

2.3 Η διαδικασία

2.3.1 Αφού λάβει στα χέρια του τα θέματα, ο ομιλητής τα μελετάει για μισό λεπτό προκειμένου να επιλέξει ένα από τα τρία, χωρίς να μπορεί να κρατήσει καμία σημείωση. Στη συνέχεια, αφού έχει καταλήξει στο

θέμα μπορεί να κρατήσει σημειώσεις για 1 λεπτό, τις οποίες, εάν θέλει, χρησιμοποιεί κατά την ομιλία του.

2.3.2 Ο ομιλητής με αφορμή τη λέξη, τη φράση ή την εικόνα που επέλεξε καλείται να παρουσιάσει με ευφράδεια έναν λόγο που πρέπει να έχει πρωτοτυπία, συνοχή και ζωντάνια.

2.4 Η αξιολόγηση τής ομιλίας

2.4.1 Οι ομιλίες βαθμολογούνται σε κλίμακα τριάντα (30) βαθμών. Η αξιολόγηση τους βασίζεται στα εξής τρία κριτήρια:

- Ποιότητα ιδεών
- Σύνδεση ιδεών
- Ύφος – παρουσία ομιλητή

1. Ποιότητα των ιδεών (1-10 βαθμοί):

Αξιολογείται θετικά το ποιοτικό περιεχόμενο των ομιλιών. Αυτό αξιολογείται πρωτίστως βάσει της πρωτοτυπίας, της ευρηματικότητας, αλλά και τού πλούτου των ιδεών. Μια καλή ιδέα δεν πρέπει να παρουσιάζεται ακροθιγώς, ούτε όμως και εξαντλητικά. Γι' αυτό ζητείται εξίσου και η εναλλαγή οπτικών και ιδεών. Εξίσου σημαντική για την ποιότητα μιας ομιλίας είναι η δυνατότητα ανάδειξης των πιο σημαντικών ιδεών της (που δεν πρέπει να «θάβονται»).

Αντίστοιχα, αξιολογείται θετικά η ικανότητα τού ομιλητή να μιλά ουσιαστικά υποστηρίζοντας και αναλύοντας εις βάθος τα ζητήματα με τα οποία καταπιάνεται. Η επιχειρηματολογική υποστήριξη των θέσεων και η ανάλυση των ιδεών φαίνεται εκ πρώτης όψεως να αντιφάσκει προς τις προδιαγραφές τού αυθόρμητου λόγου. Εντούτοις, επιχείρημα (ενθύμημα) είναι οποιαδήποτε πρόταση αιτιολογεί μια άλλη πρόταση. Συνεπώς, το ζητούμενο εδώ είναι η ικανότητα τού ομιλητή να προσφέρει ουσιαστικές αιτιολογήσεις των ιδεών του, με ενδιαφέρουσες και όχι κοινότοπες ή επιφανειακές παρατηρήσεις.

2. Σύνδεση των ιδεών (1-10 βαθμοί):

Αξιολογούνται θετικά η συνάφεια των επιμέρους θέσεων με το θέμα και η νοηματική σύνδεση μεταξύ των επιμέρους θέσεων και πληροφοριών. και η επαρκής ανάπτυξη των επιμέρους ιδεών, που πρέπει να επιτρέπει στους ακροατές να παρακολουθήσουν τη ροή της σκέψης του ομιλητή. Καθώς ο αυθόρμητος λόγος είναι συνειρμικός, μετρά θετικά η τόλμη και η πρωτοτυπία των συνδέσεων που κάνει ο ομιλητής. Εντούτοις, ο λόγος πρέπει να διατηρεί την αναγκαία συνοχή, ώστε να αναδεικνύεται η σύνδεση των επιμέρους θεμάτων που θίγει ο ομιλητής με το θέμα. Ο ομιλητής στον αυθόρμητο λόγο είναι μεν πολύ ελεύθερος, αλλά δεν πρέπει να ξεχνά ότι απευθύνεται σε ένα ακροατήριο, που πρέπει να «κερδίσει». Συνεπώς δεν μπορεί να «πετά από ιδέα σε ιδέα» χωρίς τις απαραίτητες εξηγήσεις, χωρίς

δηλαδή να κάνει ευδιάκριτη τη νοηματική αλληλουχία τής ομιλίας του. Οι θεματικές μεταβάσεις πρέπει να είναι ομαλές και εύληπτες.

3. Ύφος – παρουσία τού ομιλητή (1-20 βαθμοί):

Αξιολογούνται θετικά η εκφραστικότητα, η κατάλληλη στάση τού σώματος και οι κινήσεις τού ομιλητή, η ευφράδειά του, η άνεση και η συνεχής ροή τού λόγου, όπως και η διατήρηση καλής οπτικής επαφής με το ακροατήριο. Το ύφος τού ομιλητή, η γλώσσα τού σώματος του, οι παύσεις ή οι διακυμάνσεις τής φωνής του πρέπει να αναδεικνύουν το περιεχόμενο των όσων λέει.

3 Ο Προτρεπτικός Λόγος

3.1 Γενική περιγραφή

3.1.1 Ο Προτρεπτικός Λόγος αποτελεί προσχεδιασμένη ομιλία. Ο ομιλητής αναλαμβάνει την ολοκληρωμένη υποστήριξη της τοποθέτησής του επί τού δοθέντος θέματος, έχοντας την ευχέρεια να τοποθετηθεί με όποιον τρόπο επιθυμεί επί αυτού (τασσόμενος υπέρ ή κατά). Το θέμα τού Προτρεπτικού Λόγου δίνεται 45 λεπτά πριν από την εκφώνηση τής ομιλίας. Γι' αυτό μερικές φορές μπορεί να δοθεί στους μαθητές από το προηγούμενο μάθημα (ώστε να προετοιμάσουν την ομιλία τους στο σπίτι). Κατά τη διάρκεια τής προετοιμασίας οι μαθητές δεν πρέπει να χρησιμοποιούν κανένα βοηθητικό μέσο. Η διάρκεια τού Προτρεπτικού Λόγου είναι 5 λεπτά (για τα Γυμνάσια) και 6 λεπτά (για τα Λύκεια) και κατά την εκφώνησή του επιτρέπεται η χρήση των σημειώσεων τής προετοιμασίας.

3.2 Τα θέματα

3.2.1 Τα θέματα των Προτρεπτικών αντλούνται από την επικαιρότητα και από την ύλη των σχολικών βιβλίων (π.χ. από τη Νεοελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο και τους Θεματικούς Κύκλους για το Λύκειο).

3.2.2 Τα θέματα τού Προτρεπτικού δεν έχουν την αυστηρότητα των Διττών Λόγων. Μπορούν να δοθούν με πιο ελεύθερη διατύπωση. Έτσι το θέμα μπορεί να διατυπωθεί ως ερώτημα (π.χ. «Η γενετική μηχανική: ευλογία ή κατάρρα;»). Μπορεί ακόμα να δοθεί ως θέμα ένα γνωμικό (π.χ. «Αν θέλεις να εξαφανίσεις έναν λαό, εξαφάνισε τη γλώσσα του!») ή ένα απόφθεγμα (π.χ. «αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων»).

3.3 Δομή τής ομιλίας

3.3.1 Στην εισαγωγή κάθε ομιλίας πρέπει να υπάρχουν τα εξής στοιχεία:

- Πλαισίωση τού θέματος, κατά τρόπο που
(α) κινεί το ενδιαφέρον του ακροατηρίου,
(β) καθιστά σαφή την οπτική από την οποία ο ομιλητής θα προσεγγίσει το θέμα,
(γ) προετοιμάζει για την τοποθέτηση τού ομιλητή επί του θέματος.

Με άλλα λόγια τίθεται το γενικότερο πλαίσιο εντός τού οποίου κατά την κρίση τού ομιλητή ανακύπτει το θέμα που έχει τεθεί.

- Προσδιορισμός του θέματος.

Το θέμα δεν προσδιορίζεται με την αυστηρότητα των Διττών Λόγων (δηλαδή δεν απαιτείται να δοθεί διευκρίνιση κάθε καίριας έννοιας). Δίνεται όμως μια αναλυτική εξήγηση τού θέματος, που επιτρέπει την προσαρμογή του στις επιδιώξεις τού ομιλητή, χωρίς βεβαίως να επιτρέπεται η εκτροπή τού ομιλίας

σε κατεύθυνση εκτός θέματος. Έστω ότι δίνεται το θέμα: «Ο τολμών νικά». Ένας ομιλητής μπορεί να διαφωνήσει με το θέμα προσδιορίζοντας την προτροπή τού θέματος ως επιπόλαιη και λανθασμένη αργιογί ενθάρρυνση ακόμα και παράτολμων επιλογών και ένας άλλος μπορεί να συμφωνήσει με το θέμα προσδιορίζοντας την τόλμη ως αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση κάθε σωστά ζυγισμένης απόφασης. Σε κάθε περίπτωση ο ομιλητής πρέπει να οριοθετήσει το πλαίσιο εντός τού οποίου θα κινηθεί η επιχειρηματολογία του.

- Σαφής τοποθέτηση.

Ο ομιλητής οφείλει να καταστήσει εξαρχής σαφή την τοποθέτησή του επί του θέματος. Αν αυτό επιλέξει να μην το κάνει στην εισαγωγή θα πρέπει να προαναγγείλει ότι θα το πράξει σε άλλο σημείο της ομιλίας του.

3.3.2 Στο κύριο μέρος τής ομιλίας πρέπει να αναπτυχθεί η επιχειρηματολογία τού ομιλητή υπέρ τής τοποθέτησής του.

- Η επιχειρηματολογία πρέπει να αναπτύσσεται με οργανωμένο τρόπο και να προσφέρει πλούτο επιχειρημάτων.
- Είναι ακόμα σημαντικό ο ομιλητής να αναγνωρίσει και την ύπαρξη αντίθετων απόψεων από τη δική του. Ο Προτρεπτικός Λόγος είναι κριτικός λόγος. Γι' αυτό θα πρέπει η επιχειρηματολογία του ομιλητή να ενσωματώνει και την παράθεση και την αντίκρουση κάποιων επιχειρημάτων τής άλλης τοποθέτησης, την οποία ο ίδιος απορρίπτει.
- Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει μετριασμός τής τοποθέτησης τού ομιλητή (π.χ. με την παραδοχή ότι η ισχύς της δεν είναι καθολική ή με αναφορά περιπτώσεων στις οποίες θεωρεί ότι δεν ισχύει).

3.3.3 Στην κατάληξη τής ομιλίας καλό είναι να επαναλαμβάνεται η τοποθέτησή τού ομιλητή και να διατυπώνεται μια τελική προτροπή προς το κοινό.

3.3.4 Στον Προτρεπτικό Λόγο μπορούν να αξιοποιηθούν όλοι οι προσφερόμενοι τρόποι πειθούς, με μεγαλύτερη άνεση (συγκριτικά προς τους Διττούς Λόγους). Έτσι μπορεί να χρησιμοποιηθούν και μέσα συναισθηματικού και ηθικού επηρεασμού τού ακροατηρίου. Ενθαρρύνεται για παράδειγμα η χρήση αναλογιών, εξιστορήσεων και παραδειγμάτων. Φυσικά, ως κριτικός λόγος, ένας Προτρεπτικός Λόγος στηρίζεται πρωτίστως στη Λογική.

3.4 Η αξιολόγηση τής ομιλίας

3.4.1 Οι ομιλίες βαθμολογούνται σε κλίμακα σαράντα (40) βαθμών. Η αξιολόγηση τους βασίζεται στα εξής τρία κριτήρια:

1. Περιεχόμενο (1-20 βαθμοί)

Αξιολογείται θετικά:

- η σαφής και φυσική πλαισίωση και οριοθέτηση τού θέματος από τους ομιλητές

- η ανάδειξη των σημαντικότερων πτυχών του και, κυρίως,
- η ανάπτυξη πρωτότυπων ιδεών και προτάσεων.

Καθώς στόχος τού λόγου είναι η προτροπή του κοινού προς την αποδοχή ή την απόρριψη μίας θέσης, αξιολογούνται πρωτίστως τα επιχειρήματα που αναπτύσσει ο ομιλητής βάσει:

- τής συνάφειάς τους με το θέμα,
- τής ορθότητάς τους (ευλογοφάνειας και εγκυρότητας)
- τής επαρκούς τεκμηρίωσής τους.

2. Δομή (1-10 βαθμοί)

Ο Προτρεπτικός Λόγος πρέπει να έχει κατάλληλη αρχή και τέλος και να αναπτύσσονται τα κύρια σημεία του με συνοχή και αλληλουχία. Αξιολογείται θετικά η οργάνωση τής ομιλίας κατά τρόπο ώστε:

- στην αρχή να ανακοινώνεται το θέμα, να γίνεται σαφής ο προσδιορισμός τού θέματος και να δηλώνεται η τοποθέτηση τού ομιλητή.
- στο κυρίως μέρος να αναπτύσσονται τα επιχειρήματα και να αντιμετωπίζεται η ύπαρξη αντίθετης τοποθέτησης και αντίθετων επιχειρημάτων.
- στο τέλος του λόγου να υπάρχει υπενθύμιση των σημαντικότερων σημείων του και, αν γίνεται, προτροπή εκ μέρους τού ομιλητή προς το ακροατήριο υπέρ τής αποδοχής τής τοποθέτησής του.

3. Ύφος – Εκφορά (1-10 βαθμοί)

Αξιολογείται θετικά:

- η επιλογή τού κατάλληλου λεξιλογίου·
- η επικοινωνιακή προσέγγιση τού ακροατηρίου (π.χ. με τη χρήση προσφωνήσεων, προτροπών, ρητορικών σχημάτων).
- ο σωστός χρωματισμός και η κατάλληλη ένταση τής φωνής των ομιλητών·
- η καθαρή άρθρωση·
- το ζωντανό και παραστατικό ύφος·
- οι ταιριαστές κινήσεις και εκφράσεις που συνοδεύουν τα λόγια τού ομιλητή·
- η οπτική επαφή με το κοινό και
- η αξιοποίηση των στοιχείων αυτών από τον ομιλητή, για να αποδώσει καλύτερα το περιεχόμενο τού λόγου του.

4 Η Νοηματική Ανάγνωση

4.1 Γενική περιγραφή

4.1.1 Πρόκειται για την απόδοση ενός πεζού κειμένου με ζωντανό και εκφραστικό τρόπο, ανάλογο με το ύφος του κειμένου, που έχει ως στόχο την ανάδειξη ιδεών και συναισθημάτων. Δεν πρόκειται για θεατρική ερμηνεία. Ο Αναγνώστης κάνει μια μικρή κατατοπιστική εισαγωγή στο κείμενο, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον αναφορά του τίτλου, του συγγραφέα και του θέματος του αποσπάσματος. Στη συνέχεια, κάθεται σε μια καρέκλα και ξεκινάει την ανάγνωση, η οποία μαζί με την εισαγωγή πρέπει να διαρκέσει 3 έως 4 λεπτά (για τα Γυμνάσια) και 4 έως 5 λεπτά (για τα Λύκεια).

4.2 Τα κείμενα

4.2.1 Οι μαθητές έχουν δικαίωμα να επιλέξουν οποιοδήποτε κείμενο επιθυμούν κατόπιν συνεννόησης με τον υπεύθυνο καθηγητή, αρκεί η έκτασή του να επιτρέπει την ανάγνωσή του εντός του χρονικού διαστήματος των 4 (για τα Γυμνάσια) ή 5 λεπτών (για τα Λύκεια).

4.3 Η αξιολόγηση τής Ανάγνωσης

4.3.1 Ο Αναγνώστης διαβάσει δίνοντας έμφαση στην έκφραση του προσώπου και στη διατήρηση τής οπτικής επαφής του με το κοινό.

4.3.2 Συγκεκριμένα οι Αναγνώσεις βαθμολογούνται σε κλίμακα πενήντα (50) βαθμών. Η αξιολόγηση τους βασίζεται στα εξής πέντε κριτήρια:

1. Επιλογή κειμένου (1 - 5 βαθμοί)

Αξιολογούνται θετικά:

- η καταλληλότητα,
- η αυτοτέλεια,
- η δυσκολία,
- η διάρκεια του κειμενικού αποσπάσματος.

2. Εισαγωγή (1 – 5 βαθμοί)

Αξιολογούνται θετικά:

- η σαφήνεια,
- η επάρκεια τής εισαγωγικής παρουσίασης τού κειμένου.

3. Σκηνική παρουσία (1 – 5 βαθμοί)

Αξιολογούνται θετικά:

- οι κατάλληλες κινήσεις τού σώματος και
- οι κατάλληλες εκφράσεις τού προσώπου κατά την ανάγνωση,
- η διατήρηση τής επαφής με το ακροατήριο.

Αξιολογείται αρνητικά: η απομνημόνευση τού κειμένου.

4. Εκφορά λόγου (1 – 10 βαθμοί)

Αξιολογούνται θετικά:

- η σωστή και καθαρή άρθρωση,
- η επιλογή και διατήρηση τού κατάλληλου ρυθμού ανάγνωσης,
- η κατάλληλη ένταση κατά την εκφορά τού λόγου,
- ο σωστός επιτονισμός,
- η αξιοποίηση τής στίξης,
- η χροιά τής φωνής.

5. Απόδοση ύφους τού κειμένου (1 – 15 βαθμοί σε προεπιλεγμένο κείμενο)

Αξιολογούνται θετικά:

- η απόδοση τής ατμόσφαιρας,
- η ανάδειξη των χαρακτήρων,
- η αποτύπωση των συναισθημάτων που γεννά η ανάγνωση τού κειμένου.